

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 1258

SPRAWOZDANIE

KOMISJI KULTURY, DZIEDZICTWA NARODOWEGO I ŚRODKÓW PRZEKAZU

**o poselskim projekcie uchwały w sprawie
ustanowienia roku 2026 Rokiem Sergiusza
Piaseckiego (druk nr 1219)**

Marszałek Sejmu, zgodnie z art. 33a ust. 2 regulaminu Sejmu – po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu – skierował w dniu 6 maja 2025 r. powyższy projekt uchwały do Komisji Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu do pierwszego czytania.

Komisja Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Środków Przekazu po przeprowadzeniu pierwszego czytania oraz rozpatrzeniu tego projektu uchwały na posiedzeniu w dniu 20 maja 2025 r.

wnosi:

W y s o k i S e j m podjąć raczy załączony projekt uchwały.

Warszawa, dnia 20 maja 2025 r.

Sprawozdawca

(-) Joanna Lichocka

Przewodniczący Komisji

(-) Piotr Adamowicz

UCHWAŁA
SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia ... 2025 r.

w sprawie ustanowienia roku 2026 Rokiem Sergiusza Piaseckiego

Sergiusz Piasecki – weteran wojny polsko-bolszewickiej, as polskiego wywiadu, ale i przemytnik, awanturnik, więzień. Wybitny pisarz, patriota, który nauczył się posługiwać literacką polszczyzną w wieku dorosłym, gdy odbywał wyrok za napad z bronią w rękę. W czasie II wojny światowej żołnierz Armii Krajowej, szef komórki wykonującej na zdrajcach wyroki Polski podziemnej. Po wojnie emigracyjny antykomunistyczny pisarz objęty całkowitym zakazem druku przez cenzurę w PRL. Jeden z najwybitniejszych twórców polskiej literatury XX wieku.

Przyszedł na świat w Lachowiczach koło Baranowicz na terenie dzisiejszej Białorusi, a niegdyś na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego i Rzeczypospolitej. Był dzieckiem zrusyfikowanego polskiego szlachcica, naczelnika miejscowej poczty Michała Piaseckiego i Białorusinki Klaudii Kukałowicz. W dzieciństwie i we wczesnej młodości mówił wyłącznie po rosyjsku i białorusku. Chodził do rosyjskich gimnazjów w Mińsku, Bobrujsku i Pokrowie. Piętnowany za polskie pochodzenie, w obronie honoru wdał się w szkole w awanturę i pobicie inspektora gimnazjum. Został wtrącony do więzienia dla nieletnich, ale wkrótce zbiegł. Pojawił się w Moskwie w okresie rewolucji październikowej. Śmierć przyjaciół i okrucieństwa bolszewików trwale zaszczerpiły w nim antykomunizm i radykalną krytykę Rosji. Wrócił do kraju, ukończył polską Szkołę Podchorążych Piechoty. Walczył przez blisko dwa lata w wojnie polsko-bolszewickiej, między innymi w obronie Warszawy.

W 1922 roku został agentem polskiego wywiadu. Działał pod przykrywką przemytnika na terenie rosyjskim, nielegalnie przekraczając granicę nawet 30 razy w miesiącu. Cechowała go brawurowa odwaga. Werbował agentów spośród sowieckich oficerów, często wykorzystując w tym celu kokainę. Sam jednak popadł w uzależnienie, uczestniczył w działaniach band przemytników i awanturach między nimi, w wyniku czego trafiał na miesiąc do więzienia. W 1926 roku został wydalony ze służby. W tym samym roku wziął udział w napadach rabunkowych, za co wkrótce został aresztowany i skazany na karę śmierci. Dzięki

interwencji II Oddziału Wojska Polskiego wyrok zmieniono na 15 lat więzienia. Karę odbywał w jednym z zakładów karnych o zastrzonym rygorze – na Świętym Krzyżu.

W więzieniu ten niepokorny awanturnik przeszedł przemianę duchową. Dzięki lekturom nauczył się literackiej polszczyzny, a po przeczytaniu na skrawku „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” ogłoszenia o konkursie literackim na najlepszą powieść zaczął pisać. Jego pierwsza powieść „Piąty etap” została zatrzymana przez cenzurę więzienną. Dopiero kolejna, zatytułowana „Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy”, trafiła do wydawnictwa „Rój”. Jego współwłaścicielem był Melchior Wańkowicz, i to on zainteresował się utalentowanym więźniem i doprowadził do wydrukowania jego książki. W 1937 roku „Kochanek Wielkiej Niedźwiedzicy” stał się bestsellerem. Ukazały się trzy kolejne wydania, a utwór przetłumaczono na kilkanaście języków obcych.

Popularność książki sprawiła, że o ułaskawienie Piaseckiego występowali pisarze i ludzie kultury. Pisano petycje i zbierano podpisy pod listami do prezydenta. W 1937 roku prezydent Ignacy Mościcki ułaskawił Sergiusza Piaseckiego. Twórca wyszedł na wolność cztery lata przed końcem zasądzanego wyroku.

Przed wojną ukazały się jeszcze dwie książki – „Piąty etap” oraz „Bogom nocy równi”. Wszedł w środowisko literackie, zaprzyjaźnił się z wieloma artystami, między innymi z Witkacym, który jest autorem kilku portretów Sergiusza Piaseckiego.

We wrześniu 1939 roku walczył w Korpusie Ochrony Pogranicza, a w czasie okupacji niemieckiej i sowieckiej – na terenie Wileńszczyzny w Armii Krajowej. Służył w Biurze Informacji i Propagandy, a następnie w Kierownictwie Dywersji jako szef Egzekutywy. Został odznaczony Brązowym Krzyżem Zasługi z Mieczami w grudniu 1943 roku. Nadzorował także komórkę legalizacyjną w ramach Kedywu.

Po zajęciu terenów Polski przez Armię Czerwoną ukrywał się pod zmienionym nazwiskiem. Poszukiwany przez okupantów z NKWD i ich wykonawców z UB, został ewakuowany z konwojem UNRRA z kraju. Zamieszkał w Wielkiej Brytanii, pisał kolejne książki i utrzymywał się z doraźnych prac fizycznych. Przestrzegał przed „zimnym, krwiożerczym, wyrachowanym gadem rosyjskiego imperializmu” i był stanowczym krytykiem twórców, którzy zdecydowali się na współpracę z komunistycznym państwem.

Pozostawił barwne, w części autobiograficzne powieści, które mimo całkowitego zakazu druku w PRL były rekordy popularności w drugim obiegu. Do jego najpopularniejszych dzieł

należą niewątpliwie „Zapiski oficera Armii Czerwonej”, przenikliwie ukazujące mentalność ludzi ukształtowanych przez rosyjskie imperium. We wszystkich jego powieściach jest zapis miłości do Polski, przedstawiał polską tożsamość zbudowaną wokół umiłowania wolności, wiary w Boga, honoru i solidarności. Typ niepokornego awanturnika, ale spadkobiercy cnót rycerskich Rzeczypospolitej – tacy są jego bohaterowie, taki był on sam.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, w uznaniu dla dorobku pisarskiego Sergiusza Piaseckiego, jego postawy patriotycznej i walki o polską wolność, ustanawia rok 2026 Rokiem Sergiusza Piaseckiego.